

Adrian MIHALACHE

La aniversare

În această toamnă bolnavă de criză a anului 2009, Teatrul „Maria Filotti” din Brăila și-a serbat cu eleganță și stil a șazezecea aniversare, în cadrul Festivalului anual „Zile și nopți de teatru european”. Ce-i drept, criza economică a făcut ca trupele străine să rămână la casele lor, excepție făcând Asociația „Mnemosyne” din Marsilia, care a prezentat spectacolul Cătălinei Buzoianu, *Cântarea cântărilor*.

Identitatea specială a festivalului brăilean a fost dată de conceptul interesant „Spre Europa, prin Balcani”, elaborat de criticul Doina Papp și dezvoltat cu amploare și rigoare, împreună cu organizatorii, respectiv cu directoarea teatrului, **Veronica Dobrin**. Brăila ajunsese locul unor întâlniri semnificative între teatrele din țările balcanice, fără ca participarea să fi fost limitată doar la acestea. Conceptul a fost susținut și în actualele condiții, deși principala ofertă de spectacole a fost cea autohtonă. Au fost invitați numeroși oameni de teatru din Albania, Bulgaria, Croația, Grecia, Slovenia etc., dar nu a lipsit nici „vechea Europă”, reprezentată de Franța. Gazdele au servit un regal de patru premiere și alte câteva spectacole recente, de prestigiu. Criteriul de alegere al spectacolelor invitate din țară a fost, în principal, legăturile realizatorilor – actori sau regizori – cu Teatrul din Brăila. Evenimentul a avut, astfel, o dimensiune culturală și una sentimentală.

La șazececi de ani, un om este aproape bătrân, dar un teatru abia se maturizează. Pentru cei care i-au urmărit evoluția, teatrul din Brăila se află într-un moment fast. Nimic din ce se întâmplă aici nu are aer provincial. Conducerea fermă și clarvăzătoare a Veronicăi Dobrin a stabilizat în jurul teatrului colaboratori de mare valoare, ca regizorii Victor Ioan Frunză și Radu Afrim. Alături de aceștia, regizorii permanenți își urcă mereu standardele de calitate. Trupa, odinioară formată din talente izolate, a devenit o echipă omogenă, capabilă să abordeze orice tip de spectacol. Proiectele comunitare sunt dezvoltate cu imaginație și perseverență. Elevii de liceu sunt atrași spre teatru, nu doar ca spectatori, ci și în calitate de colaboratori, s-a inițiat un program de terapie prin teatru și s-a stimulat înclinația publicului către poezie.

• Victor Ioan Frunză a prezentat spectacolul **Identități**, după șapte piese scurte de Dumitru Solomon. Se observă imediat că regizorul a fost realmente sedus de texte, nu le-a considerat simple pretexte. Ele sunt inteligente și ingenioase, chiar dacă unele nu strălucesc prin originalitate. *Vânzări-cumpărări* este, ca formă teatrală, un exercițiu în maniera lui Eugen Ionescu. Din punct de vedere al conținutului, este o amuzantă satiră la adresa economiei de piață, ale cărei ritualuri sunt duse la absurd. *Pinacle*, tot o pasișă ionesciană ca scriitură, este, în fond, o fină meditație filosofică asupra hazardului inerent existenței umane. Piesa consună în mod suprinzător cu cele mai recente lucrări academice, care se străduiesc să ne explice cum a ajuns economia în haos. *Dialog fără partener* este un *remake* bine construit după *Vocea umană* a lui Jean Cocteau. *Orient-express* este un simplu *sketch* de inspirație caragialiană, foarte savuros, dar neambițios. *Holul comun* relatează un conflict tragicomic între colocatarii care folosesc spațiile

comune ca debarale pentru obiectele de care vor să scape. Regizorul a știut să îmbogățească sceneta, dându-i o dimensiune terifiantă, înrudită cu aceea din teatrul lui Sarah Kane. Două sunt piesele de forță din acest montaj. *Superba, nevăzuta cămilă* este un dialog superintelligent care anticipează procesul de virtualizare a lumii bazate pe informația și cunoașterea dematerializate. *Apa* este o parabolă a neputinței unei societăți de a riposta la o situație imposibilă. Pare inspirată de dilema lui Hamlet între a te adapta sau „a lua armele, pentru a te împotrivi unui ocean de necazuri“. *Apa* invadează spațiul unde se află personajele, iar acestea, în loc să încerce, prin orice mijloc, să iasă la lumină, ajung să se transforme în pești. Se adeverește dictonul *de te fabula narratur*, căci despre noi, spectatorii, era vorba în piesă. De aceea schimbam, la sfârșit, priviri rușinate, așteptându-ne să ne vedem, unul altuia, solzii...

Victor Ioan Frunză a construit spectacolul ca un periplu al publicului prin spațiile fastuoase ale foaielor teatrului „Maria Filotti“. *Holul comun* se desfășoară în capul unei scări, *Vânzări-cumpărări*, *Dialog fără partener* și *Pinacle*, în diverse saloane, *Superba, nevăzuta cămilă* și *Orient express* în spații de trecere, excelent amenajate de scenografa Adriana Grand. Tranzițiile de la o piesă la alta, respectiv de la un spațiu la altul, sunt realizate firesc, legat, prin *enchaîné*-uri subtile. Spectacolul culminează cu episodul *Apa*, desfășurat în Sala Studio, în întineric, chipurile actorilor apărând fugăr la străfugerările brichetelor și chibriturilor. Majoritatea regizorilor s-ar fi mulțumit să pună pe bandă zgomotul amenințător al apei, dar ceea ce mulțumește pe alții nu e destul pentru Frunză. El deschide hidranții, făcând apa să năvălească aievea și-i cufundă în ea pe actori! Spectacolul se termină în stradă, unde apa este evacuată, iar actorii par a ieși din gurile de canalizare. Regizorul și scenografa s-au arătat capabili altădată de efecte încă și mai spectaculoase, aici și-au strunit însă imaginația, pentru a-i lăsa textului, nestingherită, respirația. Actorii trec dintr-un personaj într-altul cu dezinvoltură, păstrându-și mereu autocontrolul. Alin Florea face din nou dovada talentului său versatil. El joacă dublu, păstrând mereu, în spatele personajului, umbra de autoironie a celui care nu se ia prea mult în serios. Face un cuplu excelent cu Marcel Turcoianu, mai ales în *Pinacle*. Monica Zugravu Ivașcu susține bine monologul din *Dialog fără partener*, iar Silvia Tariq are un moment irezistibil de comedie în *Orient-Express*. Radu Micu exprimă excelent perplexitatea cumpărătorului cămilei inexistente.

• Radu Afrim a pus în scenă o piesă bună, ***Sufletul. Puncte de vedere***, a lui Dimitre Dinev, dramaturg austriac de origine bulgară. Un grup de emigranți se strâng la priveghiul colegului lor decedat, eveniment care degingolează într-o beție generală. Subiectul este tratat cu umor negru, rezultând o comedie macabră, de tot hazul. Radu Afrim mărturisește că a avut drept sursă de inspirație filmul *Pink Flamingos* al lui John Waters. Spațiul de joc – o cameră lungă, cu tavanul foarte jos – amintește, într-adevăr, rulota din film. Emblematicii flamingo roz se află, și ei, acolo, pe acoperiș. Stilul *trash* al filmului este urmat doar în prima treime a reprezentației, după care se instaurează atmosfera pitoresc balcanică de tip Kusturica–Bregovic. Era de preferat ca spectacolul să fi fost menținut în parametrii inițiali. Filmul este o joacă îndrăzneată cu scabrosul, rămânând mereu pe muchie de cuțit între umor și dezgustător. Spectacolul nu este, stilistic, unitar, el oscilând între *cool* și sentimental, cu câteva nuanțe suprealiste: apariția figurilor cu măști de animale (băgate în seamă mai mult de public decât de cei de pe scenă), furtuna stărnită din senin, dispariția temporară a unor personaje. Dramaturgul nu a oferit

vreun deznodământ, de aceea Radu Afrim á lipit, după un mai vechi obicei al său, vreo patru-cinci finaluri, să-și aleagă fiecare, după gust. Liliana Ghiță, de o energie debordantă, entuziasmează în rolul bocitoarei. Ea pune în rol multă culoare, de fapt, mai multe culori, căci reușește să redea, cu fiecare schimbare de toaletă, altă față a personajului. Dintr-un simplu rol de comedie groasă, actrița a creat un personaj complex, cu personalitate multiplă. O ajută și rochiile foarte bine gândite de Cosmin Florea. Dan Moldoveanu are rolul ingrat al mortului, de care se achită cu inteligență și aplomb. Grupul prietenilor acționează sudat, fiecare construind o personalitate aparte. Alin Florea și Liviu Pintileasa sunt oarecum eclipsați de Emilian Oprea, a cărui prezență pe scenă focalizează atenția. Monica Zugravu Ivașcu, în rolul soției, dispăre după prima scenă, pentru a reapărea abia în final, ceea ce este un defect de construcție dramatică. Mihaela Trofimov interpretează cu realism și finețe o stripteuză ucraineană, dar personajul este lipit, nu sudat de restul acțiunii. Tinerii Claudiu Ursu, Adrian Ștefan și George Crinta au o prestație remarcabilă, îndeosebi primul. Am regretat coloratura balcanică și scenele parazitare (numărul de romanță al Lilianeii Ghiță), dar spectacolul este bun, vioi, antrenant.

- **Cântarea cântărilor**, în regia Cătălinei Buzoianu, este o operă rock modestă, pe muzica oarecare a lui Sylvain Gouvernaire. Coregrafia Mălinei Andrei este lipsită de inventivitate, dar cuplul format din Filip Ristovski și Ilinca Marche este atașant: el este dinamic, energic, cald; ea este de o frumusețe pură, luminoasă.

- O altă premieră a teatrului a fost piesa **Cum am învățat să conduc** de Paula Vogel, distinsă cu Premiul Pulitzer pentru dramă în 1998. Acțiunea se petrece în anii '60, într-o Americă provincială. Eroina, o adolescentă, ia lecții de condus automobilul cu unchiul ei, care se vede în chip de mentor, în plan erotic, dar și, mai cuprinzător, în plan existențial. El o inițiază în viață, ca și în șoferie. Lolita, „mititica”, îi respinge avansurile, dar îi acceptă lecțiile. Interesul piesei stă, pe de o parte, în succesiunea abilă, anticronologică a scenelor și, pe de altă parte, în evidențierea unor imagini și obiecte-fetiș pentru societatea americană, cum este automobilul. Acesta din urmă este mai mult decât o comoditate, este un instrument inițiativ, care marchează maturizarea, primele experiențe esențiale etc. Tema nu prezintă interes pentru publicul din afara mediului cultural american. Traducerea lui Popovici este neteatrală; e de mirare că regizorul M. Chris Nedeea nu a intervenit în text. Apelativul „mititico”, repetat până la sașietate, sună strident, cu totul lipsit de eufonie. Putea fi ușor înlocuit cu „micuț” sau cu „puștoaico”. Ritmul spectacolului lasă de dorit, impresia de lungime este dominantă. Scenografia cu baloturile de bumbac (altă imagine emblematică a Sudului american) și elementele video ale lui Dionisis Christoflogiannis mai distrează cât de cât spectatorii. Mihaela Trofimov, în rolul principal, joacă bine, dar mereu în forță, excesiv de apăsător. Valentin Terente, în rolul unchiului, este monoton pînă la adormire. Emilia Mocanu și Cătălina Nedeea se străduiesc să însuflețească spectacolul, dar nu reușesc nici măcar să-l dezmoștească. Elementul cel mai atrăgător din spectacol este Emilian Oprea, în multiple roluri. Ținuta scenică expresivă și relaxată stârnește interes, chiar atunci când nu are vreo replică de dat.

- Din păcate, a patra premieră, de mare interes, *Herr Paul* de Tankred Dorst și Ursula Ehler, nu s-a putut juca în festival. În schimb, s-a prezentat solidul succes al lui Radu Afrim **Omul pernă** de Martin McDonagh, despre care, la vremea lui, s-a scris mult. Binecunoscute sunt și spectacolele invitate din țară, după criteriul menționat al legăturii actorilor și regizorilor cu localitatea-gază.

Invitații români și străini au avut numeroase schimburi de idei în cadrul a două colocvii, monitorizate cu pricepere de Doina Papp și Veronica Dobrin, dar și în întâlniri informale. S-au legat nu doar relații, ci și prietenii. S-au prezentat programe de finanțare, fiecare invitat și-a susținut proiectele, s-au oferit idei, s-au inițiat colaborări. Dacă nu mai există, la Brăila, faimoasa bursă de cereale, există, măcar, bursa de spectacole.

Ruxandra ANTON

Putin, dar bun!

În perioadă de criză faci un festival cu ce ai, și Primăria din Brăila s-a dovedit încă odată aliata culturii, dar și a evenimentului care a marcat cea de-a IV-a ediție a Festivalului „Zile și Nopti de Teatru European la Brăila”: împlinirea a șaiszeci de ani de teatru. Cu această ocazie s-a editat o monografie cuprinzând o lucrare de 600 de pagini, scrisă de profesorul Ion Munteanu. În plus, Teatrul din Brăila a dus greu Festivalului, în sensul că patru spectacole (dintre care trei premiere) au fost selecționate pentru Festival, ceea ce demonstrează că trupa de aici câștigă tot mai mult teren în spațiul teatrului de calitate. Din păcate, un eveniment nefericit a făcut să fie suspendat spectacolul *Herr Paul* de Tankred Dorst și Ursula Ehler, regia Alexandra Penciu și Mariana Cămărășan. Astfel încât putem spune că amprenta pe care a lăsat-o criza nu a fost pe valoare, ci pe cantitate, dar și pe lipsa spectacolelor din alte țări. Pentru a umple acest gol, dar și pentru a nu întrerupe continuitatea acestui proiect, au fost invitați directori de festivaluri și de teatre din alte țări: Alfredo Bualotti (Directorul Festivalului Internațional de Teatru Mediteranean „Butrinti”, Albania, și Directorul Teatrului Național din Tirana, actor și regizor), Mustafa Aquar (Director La maison de L'Europe de L'Ouest, Paris, Franța), Jassen Barko și Urska Comino (Directorii Festivalului Exponto, Ljubljana), Boubulina Nikaki (cronicar teatral, jurnalist, Atena, Grecia), Ivan Lemmo (regizor, Croația), Ecaterina Kiss (Președintele Asociației „Mnemosyne”, Marsilia, Franța, reprezentantul Institutului de Teatru Mediteranean).

În acest sens, dezbaterile susținute au avut ca temă: „Proiecte culturale europene, realități și perspective”. O atenție deosebită s-a acordat și jubileului dedicat reputei regizoare și director onorific al Festivalului, Cătălina Buzoianu. În această idee a avut loc, în afară de spectacolele prezente, regizate de domnia sa, și proiecția filmului după spectacolul *Chira Chiralina*, regia Cătălina Buzoianu și scenografia Dragoș Buhagiar. Nu au lipsit momentele de muzică folk susținute de Nicu Alifantis și de jazz prin concertul *Dialoguri și fantezii în jazz* de Johnny Răducanu și Ion Caramitru. Lansările de carte au prilejuit publicului cunoașterea actorilor și din altă ipostază: *Jocurile oglinzii. Imitație și creație în arta actorului* de Monica Mihăescu, *Pribeag prin viața mea!* de Constantin Codrescu, *Cu Ion Caramitru, de la Hamlet la Hamlet și mai departe* de Mircea Morariu, editor: Fundația „Camil Petrescu”, revista *Teatrul azi* (supliment).

Dar să lăsăm cortina să se ridice și să vedem care au fost spectacolele care-au sfidat criza.